

Quaestiones medicae controversae, de peste / [Samuel Kinner].

Contributors

Kinner, Samuel, active 1626.
Sennert, Daniel, 1572-1637.

Publication/Creation

[Wittenberg] : C. Tham, 1626.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tt8vcp7w>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

3564
QVÆSTIONES MEDICÆ
CONTROVERSÆ,

45897

17.18

De
PESTE,

Quas
Christo Archiatro summo cœli-
tùs aspirante,

In celeberrimâ Septemviri ad Albim Academia,

SUB PRÆSIDIO

VIRI PRÆCLARISSIMI, EXCELLENTISSI-
MI ATQVE EXPERIENTISSIMI,

DN. D. DANIELIS SENNERTI,

Philosophi & Medici celeberrimi, Facult. Med. Profess.

Publ. primarii, & ejusdem Collegii Senioris meritissimi:

Dn. Promotoris, Præceptoris & Hospitis sui ætatem
venerandi,

Publicè discutiendas proponit

SAMUEL KINNER, Vratisl.

*Ad diem 21. Junii, Horis à 7. matutin. in Auditorio
MEDICORUM.*

WITTEBERGÆ,

Ex Officina typographica CHRISTIANI THAM,
Acad. Typogr.

ANNO 1718 CXXVI.

QUESTIONS MEDICAL
CONTRADICTORY

PREFACE

By

Christoph. Friedrich. Krumpholtz

MDCCCXXXIII

Leipzig, in der Buchhandlung des Verlegers

45897

VERLAGER: C. F. W. KUMPHOLTZ, LEIPZIG.

DR. D. DANIEL'S SENIORS

Dr. D. Daniel's Seniors, Leipzig, in der Buchhandlung des Verlegers

Leipzig, in der Buchhandlung des Verlegers

SAMUEL WILHELM VON

Leipzig, in der Buchhandlung des Verlegers

Medicum

WITTEBACH

Leipzig, in der Buchhandlung des Verlegers

Acad. Typogr.

LEIPZIG, 1833

Σὺν Θεῷ.

QVÆSTIO I.

In quo Natura Pestis consistat?

DE PESTE, quæ scil. Homini solùm lethalis & fatalis existit, disputaturi; primò, ut in ejus naturam paulò altius inquiramus, methodi ratio svadere videtur. Ubi quidem variæ & maximè dissentientes variorum Authorum sese nobis offerunt opiniones: quippe quod plurimi, iiq; non postremæ authoritatis Medici, Pestem ex sola putredine; sed nescio quâ tandem, dum quilibet ferè certum & peculiarem hujus modum & gradum sibi fingere videatur, deducere unicè conentur: Verùm cum Ratio, & ipsa rerum omnium Magistra Experientia aliud dictare videantur, & nos in nullius juremus verba Magistri; facilè nos veniam promereri posse arbitramur, si ab eorum placitis recedamus, & quid firmissima & immota illa duo Medicinæ *κελεύετα*, Ratio, & multorum à multis seculis Experientia statuere jubeant, videamus.

Primò autem, cum omnia ad qualitates manifestas deducere, summa impudentia sit: teste Scal. Exerc. 218. f. 8. Et iis qui id tentant, plerumq; eveniat id, ut Gal. inquit lib. 1. de facult. nat. c. 14. ut vel rationes absurdas, ineptas & ridiculas adferant, vel eæ negent, quæ etiam Experientiâ certâ confirmata sunt: næ hoc in Peste, si in quo morbo alio, est verissimum.

Videas enim in Peste actiones læsas in partibus similaribus, quæ ad nullam manifestarum qualitatum intemperiem aut errorem externum referri queant; & Effectus, qui omnem qualitatum manifestarum vim & *ἐνεργείαν* excedant, imò nunquam in earum potestate fuerint: Nihil autem agit ultra virtutem suæ speciei: Non enim manifestarum qualitatum actio loquentes aut incedentes adhuc, tanquam syderatos aut fulmine ictos, nullis

adversæ valetudinis signis præexistentibus, trucidat, ceu Pestis non rarò facere consuevit, teste Schenckio lib.6. Observ. ex Valeriol. loc. comm. l. 3. c. 18. Salio Diverso lib. de Pest. c. 5. Cardan. comm. ad lib. 5. Aph. Hipp. Gemm. lib. 1. c. 17. cosmocrit. Neq; eadem in minimâ subjecti quantitate maximas vires obtinent, aut in distans suas vires diffundunt, seu per contagium afficiunt. Ergò Pestis natura & Essentia è manifestis qualitatibus haud petenda.

Porro Pestis non curatur medicamentis calidis, frigidis, &c. ceu reliqui manifestarum qualitatum morbi curari consuevère; verùm Alexipharmacis, quæ solâ qualitate occultâ id quod præstant efficiunt: Curationem autem constat fieri per contraria: Ergò in qualitatem aliam occultam sibi contrariam agant necesse est. Et proinde Pestem in qualitate aliquâ occultâ consistere statuimus. Quæ autem specifica qualitatis hujus natura sit, & quæ in quâlibet constitutione pestilente, cum Pestis maximè variet, differentia: nemo, cum occulta sit, adhuc satis explicare visus est. Nonnulli ab effectu, quem edit venenorum effectui analogum, nunc per veneni Arsenicalis, nunc Mercurialis, nunc Visperini aut Napellini &c. occultam qualitatem eam indigitant, verùm æquè ferè obscurum per obscurum; cum non minus illorum atq; hujus naturam nondum satis cognitam atq; perspectam habeant, & inter hæc ipsa venena analogâ & pestem detur adhuc differentia quædam specifica. A formâ quidem peculiari eam fluere probabile est, quæ qualitati illi conjuncta, pro ut ipsa variet, ita ut hæc Pestis ab illâ variet, & symptomata hujus ab illius differant, in causa est: Ut autem hæc ipsa, ceu reliquæ formæ omnes, nos latet; ita & qualitas illa occulta proximè & immediate ab eâ emanans, sensum nostrum effugit, verbisq; , nisi quantum ex effectu eam cognoscere licet, satis exprimi non potest. Hippocrates eam per τὸ θείον, Galenus per causam præpotentem explicare videntur: verùm arcana hæc nobis sunt & abdita, quæ natura nos mirari potius quàm scire voluit, ut loquitur Fernel. 2. de abdit. rer. caus. c. 17. p. 254. & quæ latent animos temperatos, illudunt curiosis, ut Scal. inquit Exerc. 218. s. 8. Pestem insuper actio

actionis celeritate, sævitiâ, nec non lethalium symptomatum, multitudine & pravitate, ipsâq; subitâ jugulandi vi, & judicii seu *κρίσεως* difficultate & infidelitate, venena exactè æmulari, vel ipsa testatur Experientia. Qvis enim omnia hîc in præcipiti casu posita esse, pestemq; venenorum more lædere ignorat: adeo quidem, ut deleteriis non solùm annumerari; verùm omnium venenorum præsentissimum & perniciosissimum jure dici mereatur: quippe quod omne venenum à naturâ aut arte productum, non modò æquet, quin potius superet & excedat, teste Gal. de the-riac. ad Pison. Pests, inquit, tanquam & ipsa existat quædam bel-lua, haut paucos interimjt, verùm civitates quoq; totas depascens miserè conficit. Addo, quod pests, non nisi exquisitissimis an-tidotis, quæ venenis imprimis resistere apta nata sunt, cedat: Ergo occultam illam Pests qualitatem venenatam quoq; , & intrinse-câ sui naturâ, atq; adeo innato sibi substantiæ modo, noxiam & exitiosam agnoscimus. Verùm hæc non, nisi soli homini talis ex-istit; & quamvis quidem reliqua animantium genera pilosâ suâ pelle contagio fomitem præbere, idemq; de loco in locum trans-ferre, atq; hominibus affricare possint, ipsa tamen haut inficiun-tur. Ita scil. differt corpus à corpore, & temperamentum à tem-peramento: Neq; enim omni animantium generi eadem aut non conferunt aut commoda sunt, sed sunt alia aliis magis convenien-tia, inquit Hipp. lib. de flat. t. 20. Et, ut Venenum non omni a-nimalium generi venenum existit; sed ei solùm speciei, cui pecu-liarem antipathiam & inimicitiam indixit: Ita res contagiosa et-iam non omnibus contagiosa est; sed ei solùm animalium speciei, à cujus individuis contagium fluit. Et hâc ratione Pestem, de-quâ agimus, soli homini venenosam & contagiosam esse, atq; à totâ sui substantiâ peculiari quâdam proprietate & antipathiâ contrariari statuimus: quæ tamen & ipsa, ceu reliquæ rerum, sympathiæ & antipathiæ in hâc naturæ caligine omninò nobis illudit.

Cum autem venena plerumq; certæ & determinatæ cuidam corporis parti magis adversentur quàm reliquis: Ita hæc ipsa ve-neni pestilentis antipathia Cordi imprimis contrariari consuevit.

Et quamvis quidem venenum hoc in corde non semper & primario resideat, cum una pars altera sæpè sit infirmior, & contagium non semper per eandem partem in corpus recipiatur: ut Gal habet 3. Epidem. com. 3. text. 17. partem tamen illam primò saltem affici concedimus: primario autem & gravissimè eandem laborare negamus. Ergò licet venenum hoc adeò quidem corpori nostro adversari videatur, ut omnes omninò partes summopere lædere queat; cordi tamen imprimis contrariari, & illud primario (licet non primò,) & gravissimè afficere asserimus; Id quod ipsum vel summa facultatis vitalis læsio, & repentina virium dejectio, quæ semper & in omni Peste imprimis urgent, atq; potissimum symptoma constituunt, satis abundè docent. Idem alia cordis gravissimè affecti signa & symptomata, atq; inopinata sæpè mors, quæ Peste correpti subito, & multò citius, quàm pro partis, quæ affici videbatur, morbi naturâ extingvuntur: Imò ipsa curatio, quæ cordi unicè prospicit, & Antidota, quæ cor simul corroborandi vim obtinent, testatum faciunt.

Verùm, cum occultum quæ tale, aliter nisi occulto modo agere nesciat: Pestis autem, quando Spiritus & humores corpori nostro suâ naturâ amicos & familiares, eidem inimicos reddit, & in sui naturam convertit, occulti rationem habeat: aliter etiam nisi occulto modo agere nesciet: & proinde Qualitatem illam Pestis occultam, occultam quoq; spiritus dissipandi, eosdemq; & humores peculiari & sibi proprio modo corrumpendi vim obtinere asserimus: peculiari & sibi proprio modo inquam: Ut enim res formis differunt, ita & operationibus formaliter ab iis emanantibus. Non verò, per modum putredinis ut hæc ipsa inducatur corruptio, necessariò sequitur; siquidem latius pateat corruptio quàm putrefactio, & generatio unius, sit quidem corruptio, non autem necessariò putrefactio alterius, nihilq; subito ad istum modum putrescat, ut animatum concidat: Et naturalis quidem minorum corruptio, quæ lege naturæ ex vicissitudine corporum naturalium accidit, atq; lentè mediantibus qualitatibus primis inducitur, ferè per modum putredinis introduci consuevit: Venenorum autem toto genere pr. naturalis & violenta non item.

Ergo

Ergò cum in reliquis venenis peculiaris quædam citra putrefactionem corrumpendi humores vis reperire sit: (Nemo enim facile floridi & vividi coloris in cute à serpentis morfu in citrinum mutationem, putredini, & non potius peculiari humorum corruptioni acceptam referet:) quí pestilenti veneno omnium præsentissimo & perniciosissimo eadem denegari poterit: Et proinde hoc occultâ & peculiari quâdam fermentatione humores & spiritus in sui naturam convertere probabile est. Quanta enim vis fermenti sit, vel vulgus novit; cujus momentum massæ fermentandæ subactum, brevi spatio totam ejus substantiam in sui naturam convertit: Simili E. ferè modo & tantillum veneni pestilentis in corpus receptum, spiritibus & humoribus ilicò exactè sese permiscet, iisq; qualitatem & naturam sibi similem inducit, atq; occultâ & peculiari mitione, digestionem, & fermentationem, contagium alios inficiendi potens generat. Unde Pestis præter vim illam corrumpendi humores contagiosa quoq; est; potestate scil. & quò ad actum primum semper; licet non semper quò ad actum secundum, quæ variis de causis impediri posse non ignoramus.

Quæ cum ita sint: Pestis Essentiam in occultâ quâdam, inexplicabili, & venenatâ qualitate constituimus; quæ cum solo Homine peculiarem Antipathiam foveat, & in primis cordi contraria existat, spiritus occulto modo dissipandi, aut eosdem & humores peculiari, & sibi proprio modo corrumpendi vim obtineat, adeoq; plurimos quos corripit, interimat, aliosq; inficiendi potentiam habeat.

Putredinem E. de Pestis Essentiâ penitus excludimus: cum in eâ, quocunq; etiam modo terminetur, nihil nisi manifestarum qualitatum actio appareat; & nulli alii morbi è putredine excitentur, nisi qui qualitatum primarum & manifestarum excessu consistant. Cl. Dn. D. Præf. in tr. de febr. l. 4. cap. 1. pag. 700. In Peste verò, quâ Pestis, nulla talis actio appareat: Putredo E. de Pestis Essentia non participat. Mitto, ne longior sim; Quod putredinis signa sæpè neq; in aere, neque corpore infecto deprehendantur, & urinæ sanorum urinis ut plurimum respondeant: Putredo autem larga, sordida & profunda, qualem
hujus

hujus opinionis Patroni comminiscuntur, latere nequeat: Imò quod alia animalia, putredini maximè obnoxia, non inficiantur; & res putridissimæ nihil pestilentiaë contineant, neq; hominem inficiant, febresq; aliæ putridæ, quæ sæpè longè majore, quàm ipsa Pestis, putredine scatent, nullam pestilentiam præ se ferant. Ut ergò Pestis ex putredine, ita & hæc ex illâ per se deduci nequit: quamvis eam sæpius cum Peste conjungi, aut tandem excitari posse, non negemus: quia scil. qui humores regit & moderatur calor nativus, per accidens agitatione humorum auctus, in corpore impuro, & vario modo ad putredinem disposito, eam facilè è potentiâ in actum deducit: aut idem ab occultâ perniciæ obsessus succumbit, concidit, & penè extinguitur, ita, ut humores amplius regere nequeat; qui caloris sufficiente regimine destituti, proprii & sui juris fiunt, putredinemq; ex accidente contrahunt. Hæc igitur specificæ illi humorum à venenatâ qualitate introductæ corruptioni conjuncta, quâvis putredine aliâ fædior, sordidior, & profundior evadit. Addo & hoc: Si fortè ab ipso veneno seu contagio pestilente in corpus recepto, putredo excitetur; quod eam à veneno non ut veneno, sed ut & ipso suis primis qualitatibus instructo, in corpore disposito introductam fuisse argumento sit.

QVÆSTIO II.

An detur certa & peculiaris ad Pestem recipiendam in homine Dispositio?

Consideratâ hætenus Agentis Essentia; Patientis quoq; Naturam ut videamus, & num certa & peculiaris quædam ad Pestem suscipiendam detur in homine dispositio, inquiramus, operæ pretium videtur. Cum autem actus activorum non fiant & recipiantur nisi in subjecto benè disposito: (non enim quodvis agit in quodvis obvium, sed determinatum in determinatum, omne agens atq; requirit suum prædispositum & proportionatum patiens:) Et actus veneni pestilentis fiant & recipiantur in solo Homine, vel potius certis & determinatis hujus speciei individuis: Sæpè enim nonnulli levi de causa, & ubi vix obiter cum uno
peste

peste infecto sunt conversati, à contagio pestilente corripuntur, reliquis in eodem aut majore periculo constitutis impunè ferentibus. Vespillones scil. & clinicos, qui ægris operas suas destinarent, plurimosq; infectos tùm viuentes tùm mortuos tractarunt, immunes non rarò evadere videmus: Et Cardan. meminit lib.8. c. 40. variet. Cum biennio Basilææ degeret, Pestem eos solùm afflixisse, qui Helvetii essent, adeò, ut eo tempore toto vix unus aut alter (dictu mirum) Gallus aut Italus obierit. Concludimus inde; Actus veneni pestilentis in Homine ut patiente dispositi fieri & recipi: Et proinde dabitur in Homine certa & peculiaris quædam ad Pestem recipiendam dispositio, qualis in reliquis animalium speciebus prorsus reperiri nequit, atq; in iis, de quibus diximus, individuis, tam prompta & præsens ad Pestem suscipiendam habilitas, qualis in reliquis humanæ speciei corporibus, quæ in eodem aut majore periculo versantur & non inficiuntur, deprehendi non licet.

Quæ & qualis autem sit illa Dispositio, aut in quo consistat, magnum nobis facessit negocium. Cùm verò contraria dignoscantur contrariis: ceu quæ juxta se posita magis elucescunt; Agensq; & Patiens semper inter se sint contraria, quod omnis actio fiat inter contraria, quæ sub eodem genere continentur, & agens agat, ut sibi simile reddat aut è subiecto expellat patiens: Agens autem in Peste, ut ex præcedente quæstione constat, sit Qualitas occulta, inexplicabilis, venenata, Homini & imprimis cordi, peculiari quædam antipathiâ contraria, spiritus occultâ ratione dissipans, aut eosdem & humores peculiari, sibi propriò, & specifico modo corrumpens. Ergò patiens Agenti contrarium, erit Qualitas occulta s. inexplicabilis, (& ita genere conveniunt) non venenata, Homini, & imprimis Cordi, peculiari sympathiâ amica & familiaris, spiritus occultâ ratione colligens, eosdemq; & humores peculiari & specifico modo fovens atq; conservans. Qualis quædam vis & qualitas non nisi à Formâ immediatè emanare, & in Corde præcipuè residere potest: Estq; certa & peculiaris quædam corporis & cordis proprietas, cujus ratione pestilenti veneno resistere potens existit, Alexipharmacorum facultati

hujus opinionis Patroni comminiscuntur, latere nequeat: Imò quod alia animalia, putredini maximè obnoxia, non inficiantur; & res putridissimæ nihil pestilentiaæ contineant, neq; hominem, inficiant, febresq; aliæ putridæ, quæ sæpè longè majore, quàm ipsa Pestis, putredine scatent, nullam pestilentiam præ se ferant. Ut ergò Pestis ex putredine, ita & hæc ex illâ per se deduci nequit: quamvis eam sæpius cum Peste conjungi, aut tandem excitari posse, non negemus: quia scil. qui humores regit & moderatur calor natus, per accidens agitatione humorum auctus, in corpore impuro, & vario modo ad putredinem disposito, eam faciliè è potentiâ in actum deducit: aut idem ab occultâ perniciæ obsessus succumbit, concidit, & penè extinguitur, ita, ut humores amplius regere nequeat; qui caloris sufficiente regimine destituti, proprii & sui juris fiunt, putredinemq; ex accidente contrahunt. Hæc igitur specificæ illi humorum à venenatâ qualitate introductæ corruptioni conjuncta, quâvis putredine aliâ fædior, sordidior, & profundior evadit. Addo & hoc: Si fortè ab ipso veneno seu contagio pestilente in corpus recepto, putredo excitetur; quod eam à veneno non ut veneno, sed ut & ipso suis primis qualitatibus instructo, in corpore disposito introductam fuisse argumento sit.

QVÆSTIO II.

An detur certa & peculiaris ad Pestem recipiendam in homine Dispositio?

Consideratâ hætenus Agentis Essentia; Patientis quoq; Naturam ut videamus, & num certa & peculiaris quædam ad Pestem suscipiendam detur in homine dispositio, inquiramus, operæ pretium videtur. Cum autem actus activorum non fiant & recipiantur nisi in subjecto benè disposito: (non enim quodvis agit in quodvis obvium, sed determinatum in determinatum, omne agens atq; requirit suum prædispositum & proportionatum patiens:) Et actus veneni pestilentis fiant & recipiantur in solo Homine, vel potius certis & determinatis hujus speciei individuis: Sæpè enim nonnulli levi de causa, & ubi vix obiter cum uno
peste

peste infecto sunt conversati, à contagio pestilente corripuntur, reliquis in eodem aut majore periculo constitutis impunè ferentibus. Vespillones scil. & clinicos, qui ægris operas suas destinant, plurimosq; infectos tum viventes tum mortuos tractant, immunes non rarò evadere videmus: Et Cardan. meminit lib. 8. c. 40. variet. Cum biennio Basileæ degeret, Pestem eos solùm afflixisse, qui Helvetii essent, adeò, ut eo tempore toto vix unus aut alter (dictu mirum) Gallus aut Italus obierit. Concludimus inde; Actus veneni pestilentis in Homine ut patiente dispositi fieri & recipi: Et proinde dabitur in Homine certa & peculiaris quædam ad Pestem recipiendam dispositio, qualis in reliquis animalium speciebus prorsus reperiri nequit, atq; in iis, de quibus diximus, individuis, tam prompta & præsens ad Pestem suscipiendam habilitas, qualis in reliquis humanæ speciei corporibus, quæ in eodem aut majore periculo versantur & non inficiuntur, deprehendi non licet.

Quæ & qualis autem sit illa Dispositio, aut in quo consistat, magnum nobis facessit negotium. Cum verò contraria dignoscantur contrariis: ceu quæ juxta se posita magis elucescunt; Agensq; & Patiens semper inter se sint contraria, quod omnis actio fiat inter contraria, quæ sub eodem genere continentur, & agens agat, ut sibi simile reddat aut è subjecto expellat patiens: Agens autem in Peste, ut ex præcedente quæstione constat, sit Qualitas occulta, inexplicabilis, venenata, Homini & imprimis cordi, peculiari quædam antipathiâ contraria, spiritus occultâ ratione dissipans, aut eosdem & humores peculiari, sibi propriò, & specifico modo corrumpens. Ergò patiens Agenti contrarium, erit Qualitas occulta s. inexplicabilis, (& ita genere conveniunt) non venenata, Homini, & imprimis Cordi, peculiari sympathiâ amica & familiaris, spiritus occultâ ratione colligens, eosdemq; & humores peculiari & specifico modo fovens atq; conservans. Qualis quædam vis & qualitas non nisi à Formâ immediatè emanare, & in Corde præcipuè residere potest: Estq; certa & peculiaris quædam corporis & cordis proprietas, cujus ratione pestilenti veneno resistere potens existit, Alexipharmacorum facultati

& naturæ verè analoga, corpori scil. nostro amica, pestiq, toto genere adversissima. Verum ut hæc ipsa antidotorum facultas, agendiq,ue modus totus nobis imponit, & verbis satis determinari nequit, ita & illa Corporis & Cordis qualitas specialius determinari se non patitur. Addo, quod contrariorū eadem sit scientia: Pestilentis autem veneni ratio specifica nos lateat: E. & Patientis seu dispositionis hujus absolutam rationem nos latere sequitur: adeoque verum est hîc, quod Acutiss. Scal. habet Exerc. 307. f. 21. sicut Vulpes elusa à ciconia, lambimus vitreum vas, pulterem haut attingimus. In hâc ipsâ igitur qualitate dispositionem illam ad Pestem vel facilius vel difficilius suscipiendam latitare putamus: Nihilque aliud, nisi major vel minor pestilenti veneno resistendi videtur esse Inæqualitas, idq, repellendi Impotentia. Pro ut ergo illa qualitas & proprietas in hoc vel illo individuo robore vel imbecillitate variat; ita & idem ad Pestem promptius vel tardius suscipiendam magis vel minus disponit. Et hinc facile ratio reddi potest: Cur quidam, qui peste infectis operas suas locarunt, impunè non rarò cum iisdem conversentur? quia scilicet vis illa resistendi sæpè in talibus admodum valida existit, quò minus à veneno pestilente superari aut oppugnari queat: hinc tales contagium secum circumferre aliisque communicare possunt, iis ipsis tamen impunè id ferentibus: Quamvis & hîc animi præsentiam & consuetudinem haut parum posse, non negaverim. Hinc fortè etiam accidit, ut integræ sæpè familiæ hâc lue extirpentur, & Consanguinei ab alio sanguine juncto promptius quàm alii, quibus cum ægris nulla intercedit sanguinis conjunctio, corripiantur: quia consanguineis similis quædam naturæ proprietas & veneno pestilenti resistendi robur ferè contigit, ita ut illud uni noxium alteri quoq,ue sit adversum: idemque venenum non sine subjecto è corpore in corpus transiens, facilius in corpus, illi à quo communicatur, analogum sese insinuat, & ab eo, ceu ejusdem cun-
prioris resistentiæ promptè
recipitur.

QVÆSTIO III.

An semper in Peste Febris adsit?

Affirmativæ patrociniū multi magni nominis Medici suscipiunt, inprimis verò, qui Pestem ē solā putredine deducere conantur, pleriq̃ve ei quoq̃; Febrem ab hāc dependentem perpetuò conjungi defendunt. Verū quāvis ad talem putredinem, qualem illi fingunt, facilē febrem putridam accendi & Pesti conjungi posse non negaverim: attamen cum putredinem de Pestis Essentia non participare, neq; semper, per se, & in omni peste eam reperiri, satis, ut opinor, primā quæstione demonstratum sit; nec Febrem à putredine dependentem perpetuò Pesti conjungi, adeoq̃ve pestem sine Febre dari, spontē inde sequitur Ephœmeras enim & hæcticas pestilentes propriè dictas non agnoscimus. Nam quæ propter similitudinem, ratione subjecti, quo cum propriè dictis conveniunt, ita vocantur, perpetuò corruptionem specificam, aut putredinem conjunctam includunt, id quod maculæ vel bubones aut carbunculi in his febribus erumpentes satis demonstrant. Vid. Cl. Dn. D. Præf. in tr. de febr. p. 819. & Gal. l. i. d. diff. febr. c. 5. qui omnem febrem pestilentem à putredine fieri asserit. Et quidem, si semper & necessariò Febris cum Peste conjungeretur; ea vel de Essentia Pestis, vel de symptomatum & effectuum ejusdem numero participaret. At non de Essentia: cum hujus ratione omninò invicem differant, Febrisq̃; Essentia, ut Gal. habet 6. Epidem. com. i. t. 29. non secundum Hippocratem modò, atq; alios præclarissimos Medicos, sed etiam secundum communem omnium hominum consensum, sit p. n. caliditas, maximè quidem in totum animal effusa, sin minus, at omninò in pluribus partibus vel in nobilissimis accensa: Pestis autē natura in occultā venenatā qualitate, Homini totā substantiā contraria, cujus ratione corpus ἀθεγάς lædere, vires prostrernere, mortemq̃; inferre valet consistat. Unde actionibus quoq̃ve & effectū differunt: Febris namq̃ve calorem corporis in igneum mutando, Naturales inprimis actiones lædit: Pestis contra, quovis alio veneno expeditius

ditius & acerbius cor vitæ fontem obsidens, vitalis potius Facultatis destructionem intendit, præsefertq; perniciem quavis intemperie nocentior, omni putredini ferociorem, & qualem nulla febris tam præsentem unquam intulerit, ut Anton. Sarrac. loquitur tr. de Peste p. 46. Accedit quod Pestis characteribus suis quandoq; sese prodat, nullis febris conjunctæ signis apparentibus. Vid. Forest. lib. 6. observ. X. At neq; symptomatis aut effectus pestilentis nomine venit febris: Pestis enim quæ pestis symptomata omnia occultæ qualitati causam suam acceptam, referunt, & qualitas occulta qualitatem manifestam per se intendere aut producere nescit: Omnis enim causa effectum sibi congenerem per se inducit: unde & Pestis solum occultos & sibi congeneres effectus producere apta nata est: At Febris est qualitas manifesta, & tota à qualitate manifestâ calore dependet: E. à Peste seu qualitate occultâ, non minus atq; hæc ab illâ per se produci nequit.

Quæ cum ita sint, Febrisq; neque de Essentia, neque de symptomatibus Pestis participet: sequitur Pestem & Febrem diversos duos ac dispares nullaq; inter se affinitate conjunctos affectus esse, quorum quisque suam peculiarem causam agnoscat, cujus ratione tum definitione tum Curatione differant. Unde Febris verè pestilens potius Pestis cum febre putridâ comitata indigitanda venit, febrisque iis, quæ pesti ex accidente, aut ratione subjecti superveniunt, neq; per se ullam perniciositatem sapiunt, & adesse vel abesse possunt, annumerari debet. Nam si ipsum venenum pestilens variat, ut variat, & nunc hujus vel illius exhibiti toxici naturam æmulatur: nec pro hujus varietate eadem perpetuò symptomata, per se & immediatè à veneno producta, in quavis pestilenti constitutione apparent; sed quæ in illâ peste apparebant, in hac non conspiciuntur, & contra: quid ni & Febris, quæ neque de Essentia Pestis participat, neque symptomatis ejusdem rationem habet, adesse vel abesse poterit. Quamvis enim utraque, Pestem & Febrim, ut plurimum, & in omni ferè pestilente constitutione invicem implicari non impugnemus: necessario tamen & perpetuò in omni peste, aut omni individuo peste

cor-

correpto utraq; conjungi ipsa refragatur Ratio & Experientia. Et illa quidem: si venenum sit vehemens admodum, tenue & spirituosum, atq; adeò ad ipsos spiritus analogiam quandam habeat, viresq; usq; adeò imbecilles sint, ut nec satis veneno resistere, nec illud à se procul amandare valeant; expeditissimè enim tùm spiritibus sese permiscens corruptionem specificam iis inducet, pestemq; sine febre ingenerabit gravissimam, quæ hominem nullâ prævia putredine & hinc dependente febre brevi temporis spatio interimat. Pro Experientia Observationes & Authoritates Gravissimorum Medicorum adducimus, ut Hipp. 3. Epidem. sect. 3. t. 25. & 55. Galen. 9. de simpl. cap. de bol. armen. Forest. lib. 6. observ. 10. Hieron. Mercurial. de pest. c. 18. Paræi de Pest. cap. 10. Gerard. Columb. de febr. pestil. l. 1. cap. 27. 32. Et Thucyd. qui accuratissimè insignem illam Pestem Atticam describens, febris tamen non meminit.

QVÆSTIO IV.

An Sudorifera in Peste semper in Principio curationis convenient?

Nos Affirmativæ sententiæ subscribimus; ipsisq; sudoriferis, quæ de genere Alexipharmacorum sint, in Curatione Pestis nihil magis commendatum habemus: utpote in quibus juxta Deum omnis salutis spes imprimis collocanda; & proinde ab iis curationem semper auspicandam esse censemus. Licet enim in aliis morbis non venenatis sudorum provocatio non rectè & utiliter, nisi concoctâ materiâ, & universalibus evacuationibus præmissis, instituatur; Pestis tamen, morborumq; pestilentium, longè alia ratio est & conditio: neque enim hîc omnes omninò illas conditiones, quæ in aliis morbis pro ciendis sudoribus requiruntur, observare vel accuratè examinare necessarium est, sed peculiare quid hic & similes pestilentes morbi in hoc auxiliorum genere sibi vindicare videntur. Nam, cum humores à veneno pestilente inquinati & corrupti nullam planè concoctionem subeant, sed omnem ejus spem & operam eludant, neq; venenatæ iis introductæ qualitatis sævitia & immanitas tantum temporis, ut

concoqui possent, relinquat: subitam sui è corpore expulsionem indicant: Omne enim corruptum nihil nisi sui ablationem indicat, & proinde sine morâ è corpore pellendum, neq; Medico cessandum, inquit Crato in assert. pro: tr. Germ. de Pest. pag. 1150. Verùm humores hi non solum ut corrupti & ad concoctionem inepti expulsionem sui indicant, sed & potissimumq; ut veneno inquinati & corpori non minus atq; illud ipsum infesti; & ut agitatione reliquis humoribus permiscerentur, eosdem inquinant, malum augent, hominesq; in præsentissimum vitæ discrimen adducunt: E. hujus indicationis ratione, ulterius & fortius adhuc subitam sui sublationem urgent. Sed quia veneni potissimum ratione indicationem hanc suppeditant; Igitur venenum ipsum adhuc magis sui ablationem indicare probabile est: Imò nec aliter sese res habet; cum enim venenum hoc, si in corpore tolleretur, præsentissimum interitum minetur & maximè urgeat, atq; insuper indicantis primarii & curatorii rationem habeat, cæterisque indicantibus præpoſſeat; ejus indicationi omnium primò satisfaciendum erit: Indicat autem sui per contrariam occultam qualitatem destructionem, discussionem, seu è corpore expulsionem. Utrisque ergò indicationibus unâ operâ commodius quàm sudoriferis, quæ de genere Ἀλεξί, Φαρμάκων sint, satisfieri vix poterit: quippe quod hic expulsionis modus per cutis poros institutus omnium commodissimus sit, & naturam (quam Artem imitari decet) ducem & authorem habeat: quæ liberè & rectè agens, venenum & tenues corruptos humores in peste per insensibiles cutis meatus discutere & excernere consuevit, atq; hanc expulsionis viam huic morbo quasi consecravit. Hac enim expulsionem arte institutâ, veneni vis alexiteriâ sudoriferorum vi infringitur, evincitur, destruitur; cumq; illud aereum sit & spirituosum, atq; in principio adhuc mobile in corpore oberret, neq; altam sedem fixerit; facilè sudoriferorum actioni cedens, ab interioribus nobilioribus partibus ad exteriores ignobiliores protruditur, & per ἀδελον Ἀφρονην discutitur, aut sensibilibus cum humoribus corruptis expellitur, radicitusq; extirpatur. Quin & Cor iisdem sudoriferis reficitur & confirmatur: Alexipharmaca enim præter vim occultam veneno contrariam, aliam adhuc cordi amicam & appropriam

priatam obtinent: tantumq; abest, ut vires sudoribus his deiciantur, ut potius veneno antea oppressæ, eo jam discusso, & hoste profligato allevientur, & dictâ alexiteriorum vi iterû corroborentur, quò postmodum contra id quod reliquum est, validius insurgant. Imò iisdem corpus transpirabile redditur & ad sudores disponitur, ut postmodum Natura spontè expellat, eidemq; q. manu via monstratur, deses atq; iners excitatur, & ad expulsionem invitatur, aut jam expellentis conatus laudabiles adjuvantur & promoventur. Neq; est, ut hîc febris præsentiam, quæ sudoriferorum in primis calidorum usum interdicare posse videatur, adeò attendamus; quippe quod ejus indicatio veneni indicationi non præpolleat, & jam non Febris, sed Pestis magis urgentis, curatione intendamus; imò nec semper hæc in Peste, aut perpetuò statim in ejus principio, ut jam antea probatum, adsit vel appareat, sed plerumq; hujus comes, invalescente morbo succedat. Et si omninò aliquod periculum ex sudoriferorum; maximè calidorum, usu immineat, non tamen cum periculo à veneno pestilente expectando conferendû, nedum æquiparandum erit: quin potius è duobus malis semper eligendum quod minus; Imò plus commodi sudorifera venenum destruendo & exturbando, quàm damni aut periculi calorem excitando vel augendo, præstant. Quin & præcaveri aut certè imminui periculum illud poterit, si alexipharmacis & sudoriferis calidis, frigida, ut acetum, succi accidi & simil. admisceantur: ita enim minus nocebunt. Quod si & Vires, quarum in Peste non minoratq; ipsius veneni habenda ratio, in hoc auxiliorum genere consulantur, nec hæ sudoriferorum in principio usum dissuadebunt: nam cum pro hac expulsionis viâ & modo insigne earum robur & constantia requiratur, quod semper apertis cutis spiraculis spirituum & calidi aliquid exspiret, illæ autem, si in quo morbi tempore alio, maximè in principio adhuc consent; sudoriferorum usum ceutum tutissimum & ipsæ urgebunt, eundemq;ve facilius ferent. His insuper materiæ seu humorum corruptorum in principio paucitas consentit; cujus copia aliàs sudorem inhibere solet, ne ad ambitum corporis eâ propulsâ, insensiles cutis meatus & spiracula occludantur, putredo accendatur, corruptioq; humorum augeatur. Tandem assertioni huic ulterius suffragium præstant.

Ratio

Ratio & Experientia: Quippe, quod venenum pestilens non ilico & in principio statim totam sanguinis massam inficiat, sed corpus vix ingressum, & nondum altis radicibus actis, in halituosa sanguinis substantia aut tenuibus humoribus hæreat, inde latius serpat, atq; humores fermenti instar inquinet: unde, ceu illud massæ fermentandæ injectum & non subactum, massâ non alteratâ iterum auferri potest: ita & venenum in corpus, imprimis per poros cutis admissum, atq; alicubi hærens, humoribusque nondum ubique & exactè permistum & subactum, iterum auferre, atq; per sudores discutere & eliminare haut erit difficile: id quod ipsum, sæpius Experientia confirmavit, ita ut ægri sæpè unico largiore sudore in principio excitato toti à Peste fuerint liberati. Atqvè hâc ratione veneno maximam partem oppugnato, febris & symptomatum, nisi simul remittant, ratio haberi, atq; Indicationibus cæteris satisfieri poterit: nunquam tamen veneno prorsus posthabito vel neglecto. Vomitus etiam sudoriferis præmittere, si æger ad eum facilis, & ventriculus cibis repletus sit: vel clysterem, si alvus astricta, & primæ viæ minus expeditæ, non erit inconueniens.

QVÆSTIO V.

An Pblebotomia in Pestis Curatione conveniat?

Cùm in nullo alio, quàm hoc ipso Venæsectionis, auxiliorum genere tantus error committatur, & hîc omninò de salute & morte ægrotantis agi videatur, variiq; variè sentiant; jure, an Venæsectio in Pestis Curatione conveniat à nobis quæritur. Verùm, quamvis illam huic directè non opponi, neq; à peste per se, & ut morbo occulto, aut ab indicatione curatoria eam indicari, non ignoremus: alias tamen quandoq; ob causas & circumstantias Venæsectionem in Peste non utilem modo, verùm maximè necessariam agnoscimus, eamq; ab indicatione Præservatoria sæpius indicari probabimus. Nam si venenum in corpus plethoricum, imprimis quò ad vires tale incidat, cui sanguis oneri potius sit quàm usui, & virium tanta hinc subsequatur oppressio, ut huic potius succumbere, quàm veneno resistere opus habeant: tùm ipsa Venæsectione nullum præsentius fuerit auxilium.

Cum

Levata enim ut Gal. habet ii. m. m. c. 15. quæ corpus no-
strum regit naturâ, exonerataq; eo, quo velut sarcina premitur,
haut ægrè quod reliquum est vincet: Ita q; proprii muneris hauc
oblita, & concoquet, quod concoqui est habile, & excernet, quod
potest excerni. Deinde, si præter hoc ipsum aliud plethoræ genus
animadvertatur, ita ut natura humores amplius regere nequeat:
unde ii veneni corruptionem promptissimè subeunt, causæq;ve
Pestis antecedentis aut conjunctæ rationem tandem induunt; aut
febris putridæ, vel (agitatione turgentes) internarum inflamma-
tionum viscerum, aliorumq; symptomatum supervenientium
causæ fiunt. Quibus omnibus sola tempestitiva, ceu à magnitudi-
ne vitii in sanguine indicata, occurrit Venæsectio: veneno fomi-
tem uberiores subtrahendo, materiam causæ antecedenti & con-
junctæ suffurando, symptomataque innumera præcavendo.
Quamvis verò hæc Indicantia venæsectionem postulent; tamen
si quæ alibi conditiones, in phlebotomia attendendæ, hîc potissi-
mum in Peste observandæ veniunt. Primò igitur Vires, quarum
in Peste ingens necessitas, non modò consent, verum & robur &
firmitatem ulteriorem promittant: Non enim præsens saltem,
ratione Venæsectionis, sed maximè futura, ratione morbi gravif-
simi, virium constantia requiritur. Hinc Ætas consentiat: pueri
enim & senes aut decrepiti venæsectionem haut ferunt. Demum
ἰδιωσυνηγορία aut naturæ ægrotantis proprietas non repugnet:
alii enim largam, alii moderatam Venæsectionem amant, alii ad
primum sanguinis intuitum animo delinqvunt Æger ergò insuper
Venæsectioni assuetus sit: quantum enim Consuetudo, quæ altera
q. natura est, valeat, vel Erasius in Epistola ad Conrad. Gesner.
de Peste confirmat: Una Consuetudo, inquit, præstare videtur,
ut nostris hominibus Venæsectio in hoc morbo minus nocere vi-
deatur: In hac enim Peste prorsus multi ex rusticis vicinorum pa-
gorum nullo alio remedio (loquitur autem de curatione) peri-
culum effugerunt. Hæc ille: Natura enim consuetis gaudet, in-
sveta adversatur, quod & Divinus senex 2. Aph. 50 confirmat.
Consueti, inquit, longo tempore, etiam si deteriora sint, insuetis
minus molesta esse solent. Nulla præterea in primis viis adsit cru-
ditas, aut alvi constipatio, quæ si animadvertantur, prius leni cly-
stere

stere tollantur. Deniq; & tempus Venæsectionis observetur, cum ex intempestivâ Venæsectione plus mali quàm commodi in ægrum redundet, & levis error hîc certissimùm afferat exitium: illud autem principium morbi, maximè si natura nullam adhuc moliatur expulsionem, agnoscimus; morbus enim hic non fert moras aut inducias, & auxilii hujus occasio ilicò subterfugit: igitur intra 24. à primâ invasione horas administretur, cum elapso primo die virium constantia nobis jam suspecta sit; præmissâ tamen semper prius, maximè si plethoræ indicatio nō nimis urgeat, Antidoto, quâ veneni vis obtundatur, à centro ad circumferentiam repellatur, cor & vires confirmentur, quò sanguinis missionem eò facilius ferant atque perferant. Quod si verò ad statum jam morbus properare videatur, aut ejusdem vigor suis signis deprehendatur; venam secare religio sit: Ut &, si materia jam salutarem criticam materiæ corruptæ per viam convenientem expulsionem instituat, & omnia rectè sese habeant atque mitiora appareant, nec quicquam aliud quis novare audeat, juxta Aph. Hipp. 20. s. i. Quæ decernuntur decretavè sunt justè &c. Si verò natura à motu desistat & segniter agat, viresq; permittant, venam naturam in motu adjuvans aperiri poterit. Omnia E. hîc consentiant, nec quicquam venæsectionem prohibeat.

Confidentius tamen sanguis mitti poterit, si alios in eadem constitutione pestilente venæsectione servatos fuisse videamus: si consveta aliqua sanguinis evacuatio per uterum, vel hæmorrhoides, vel temporis, vel quantitatis ratione, sit suppressa, Vel si æstus humorum plethoræ jungatur, hac enim ratione hunc non solum imminuemus, quin & æstum cohibentes occasionem ægro multi aeris contagiosi trahendi subtrahemus, periculumq; adeò subiti collapsus virium effugiemus.

Moderatè tamen semper, neq; ad animi deliquium usque, ne cum sanguine vita simul effluat, sed quantum vires ferunt, sanguinem mitti volumus: Tantum enim abest, ut talis Venæsectio humores ad cutem tendentes vel delatos ad interiora revocet, ut potius illos à centro ad circumferentiam deducat, cum venas interiores majores non ita exhauriat, ut sanguine destitutæ ab exterioribus illum attrahere opus habeant, quin potius sanguinem in natura-

turalem statum reducendo, eiq; motum naturalem restituendo simul humores corruptos à corde revellit, & partim cum sanguine evacuat, (ut ex sanguine tum emisso, sæpè ita corrupto, ut fibris non amplius cohæreat, videre est) quò natura id, quod reliquum est, facilius vincat: naturæque expulsionem molientis conatus promovet aut eandem nondum expellentem aut torpidam ad expulsionem invitat.

QVÆSTIO VI.

An in Curatione Pestis purgare liceat?

Et de Purgatione in Curatione Pestis, æqvè ac de Venæsectione, res non satis expedita est: siquidem & hîc divortium faciunt Pragmatici, ut alii eam penitus improbent, alii nec pauci seriò imperent. Nos primam & primariam quidem Indicationem à Veneno pestifero desumimus; quod cum per contrariam occultam, qualitatem sui alterationem atq; destructionem indicet: nullum autem catharticum id præstare valeat; neq; enim ullum medicamentum purgans, ut Crato inquit, seminarium pestis ejicit; nisi fortè magna naturæ commotione factâ, utilia cum noxiis ejiciat: Purgationem, æqvè atq; Venæsectionem à Peste non indicari sequitur. Verùm quamvis ab ipso veneno Purgationis nulla petatur neq; suppeditetur indicatio: nihilominus tamen, quia corpora, quæ Pestis corripit, non semper pura sunt & boni succi; quin potius sæpissimè vitiosis humoribus referta scatent, (maximè in Peste quæ famis seu inediae comes est) qui veneno non modò uberimum præbent fomitem, verùm & ad corruptionem magis atq; reliqui laudabiles humores dispositi, eam promptissimè subeunt, perniciemq; occultam foveant, unde venenum fortius evadit, latius serpit, altiusq; in corpus sese abdit: aut pugna naturæ cum veneno agitati & accensi facilè in partem aliquam nobilem irruunt, inflammationesq; & deliria concitant, aut febrem ardentissimâ accendunt, vel sexcenta alia symptomata, quæ & plethorâ priori quæstione comitari posse diximus, hâc ipsâ longè citius & promptius accersunt: Horum & similium ratione, quæ in corpore vitiosis humoribus referto jam quasi gliscunt, evidens sanè & urgens admodum Purgationis indicatio suboritur & necessitas.

Quæ cuncta & singula quamvis ad subitam causæ sui anteceden-
tis sublationem & Purgationem maturandam satis esse possint:
veneno tamen, ceu indicanti curatorio & magis urgenti, semper
prius occurrendum: & proinde Purgantibus etiam Alexiphar-
maca, minus tamen calida, ne prædicta symptomata è potentiâ in
actum deducantur, præmittenda erunt, quibus veneni vis coher-
ceatur, à corde repellatur, aut idem nondum penitus ab illo ob-
fessum defendatur, muniatur, præservetur. Hoc peracto, alteram
indicationem exequi, & veneno tamen nunquam neglecto, pur-
gationem moliri tempestivum erit: licet adhuc morbus versetur
in augmento vel etiam principio: partim quod antidotorum in-
primis calidorum usus continuatus aliàs minus tutus sit minusq;
efficax: siquidem à Cacochymia, potissimum in primis viis lati-
tante, antidotorum vires frangantur & hebetescant, haut secus, ac
si in lutum sordidissimū demergerentur, viæq; præcludantur, qui-
bus ad effectam sedem iter est, ne viribus integris eò deveniant, ut
loquitur Sarraç. de Pest. p. 282. partim & Hipp. jubeat Aph. 29. § 2.
Incipientibus morbis, si quid movendum videatur, movere: Item
Aph. 24. § 1. in morbis acutis per initia medicamento purgante
uti: & Aph. 10. § 1. svadeat purgationem in valdè acutis, si ad sui
excretionem invitet materia eo, ipso die; siquidem differre in ta-
libus malum sit: Invitat autem hîc ad sui excretionem materia;
partim quod mota & agitata ejus ad loca inconvenientia non ra-
rò impetus animadvertatur, aut certè metuatur; partim, quod
morbi sævitia & violentia, quæ humores sordido sædoq; suo in-
quinamento confestim inficit, totoque genere naturæ inimicos
reddit, eos coquere aut in benigniorem vel naturalem statum re-
ducere non permittat, neq; ipsi non rarò, ex pravâ in annonæ ca-
ritate victus ratione collecti, aliquam concoctionis spem relin-
quant. Purgandum ergò protinus, ut Gal. in comm. Aph. 10. § 4.
habet, priusquam vires collabantur imminuanturque, vel feбри-
lis calor accendatur, aut jam præsens augeatur, vel vagi & erran-
tes sæpè per corpus humores in partem quampiam principem ir-
ruant, vel humores vitiosi pestilentem corruptionem subeant. Si
enim in Præservatione à Peste in hoc imprimis cardo vertitur, ut
corpus purum & in naturali statu conservetur, atq; ab excremen-
tis

tis collectis sæpius repurgetur : quid ni & in curatione Pestis , si pravi & morbo fovendo idonei humores adsint, viresq; cum reliquis permittentibus consentiant, eadem in principio , aut certè major purgandi erit necessitas : quippe quod venenum pestilens in corpus admissum, sæpè in principio adeò potens non sit, ut bonos & laudabiles humores ceu magis resistentes inficere queat : sed vitiosos & ad corruptionem promptè suscipiendam dispositos primùm invadens, sæpè vires sumat, ut postmodum & bonos inficere atq; corrumpere potens evadat. Illis ergò primò corruptionem subeuntibus tempestivè sublatis hi infici & corrumpi non poterunt, adeoq; natura de veneno triumphabit. Citra notabilem tamen humorum agitationem Purgationem hanc fieri volumus : Igitur non nisi Benedicta , mitiora, neq; impensè calida purgantia, quæ blandè vitiosorum humorum mineram educere apta nata sunt, in usum veniunt , & quæ præter purgandi vim, veneno simul resistendi facultate pollent, ut sunt Agaric. Rhabarb Syr. Ros. solut. præpar. cum Rhab Pil. Pestilent. & simil. Violenta autem & virulenta Pharmaca hîc omninò exulant, siquidem iis morbi malitia augeatur, humores nimium agitentur, imò boni cum pravis simul expellantur, aut ad alvum præcipitentur, cum tamen aliàs & per se præceps plerumq; eorum in ventrem præcipitatio in peste accadat, atq; ita diarrhææ & dysenteriae lethales excitentur. Unde sæpius contigit, ut plures purgatione interempti quàm curati fuerint, uti observavit Forest. lib. 6. Observ. 17. in schol. & Paræus de pest. cap. 24.

QVÆSTIO VII.

An Amuleta Arsenicalia & Mercurialia in Peste aliqujus efficacia sint ?

Quanta Vis & Virtus *αρεοφιλακη* Cordis Pestibus, Arsenico & Mercurio, contra Pestem à Medicis, imprimis Italis quibusdam, assignetur; neminem in arte versatum latere arbitror; adeò quidem, ut neminem, qui gestaverit, decubuisse jurati affirmare non dubitent; & hinc mortalibus his ipsis nihil illustrius à Deo Opt. Max. concessum asserant, divinaq; & summi inventa Dei prædicent. E contra quàm inanem & nullam planè horum

vim Experientia quoq; sedula sæpius observaverit, neq; eventus promissis responderit, nemini etiam non constare existimo.

Cum ergò contraria omninò hîc sese offerat Experientia, & utraq; Patronos naçta sit fide dignos & longè gravissimos: Nos neutræ sanè parti fidem detrahentes, mediâ viâ incedimus: Et ut amuleta hæc gestantes sæpius à Peste immunes reddidisse non impugnamus; ita eadem semper, & in omni peste id præstitisse, aut præstare posse, adeoq; universalem & peculiarem quandam vim & facultatem, omni pestilenti veneno accommodatam atq; resistentem, obtinere haut concedimus. Quamvis enim Pestem Arsenici aut Mercurii venenum potissimùm æmulari non ignoremus, ita, ut pleriq; inter sola Arsenicalia & Mercurialia venenaeam reponere non dubitent, neque, hoc modo Pesti cum hisce venenis magnam sæpè intercedere cognationem & sympathiam, eamus inficias: attamen, cum longè major pestilentis veneni detur varietas, adeò, ut iustar Prothei in mille formas & facies conversa, nunc dypsadis, nunc cicutæ, nunc viperæ, aut napelli, nunc alterius cujusdam exhibiti toxici vires, & naturam referat: Amuleta Arsenicalia & Mercurialia in Peste sibi analogâ & sui generis, saltem tantæ, quantæ illa prædicant, efficaciam esse colligimus: In reliquis verò pestilentibus constitutionibus, quæ alia venena sapiunt, tantùm abesse videtur, ut iis tantam vim & efficaciam tribuamus, ut potius cum Posterioris Experientiæ Patronis, ceu inutilia & inania è foro medico proscribamus. Et ita quidem utraq; Experientia simul stare poterit: Amuleta scil. venenata sæpè multùm sæpè minus aut nihil profuisse.

His ita constitutis, de agendi modo ut videamus, operæ pretium videtur: ubi quidem variæ sese offerunt opiniones: missis tamen reliquis, Amuleta hæc Arsenicalia & Mercurialia, incertis, ut supra dictum, pestilentibus constitutionibus, occultâ qualitate & totius substantiæ similitudine atque sympathiâ venenum pestilens ad se allicere dicimus: illud quidem, quod corpori appropinquat, aut vestibus adhæret, antequam in corpus recipiatur, naturæ similitudine attrahendo, atq; adeò à peste præservando:

do : Et si in curatione quid præstant, idem, quod corpus jam ingressum est, iterum evocando & eliciendo, atque adeò Curationem Pestis promovendo. Prius probamus; Quod simile maximè gaudeat simili: Imò quod qualitates etiam manifestæ, calor scilicet ignis aut panis recentis, venenum hoc ad se alliciant: Ergò qualitatem occultam, cui venenum pestilens analogum existit, ratione ἀναλογίας fortius adhuc trahere, & sibi simile appetere, minus absurdum aut à ratione alienum videtur. Posterius illustrat eadem in manifestis quibusdam affectibus & effectibus similibus attractio: Nemo enim non vidit membra corporis refrigerata frigida immisione frigus eliciendo pristinum vigorem recipere: & ex ovis & pomis frigore congelatis eadem aquæ frigida immersione frigus sensibiliter ad superficiem evocari. Simili ratione Camphoram admodum calidam (ut ex insigni inflammabilitatis promptitudine & odoris fragrantia constat) in inflammationibus internis & doloribus capitis ex calore, topicis admistam, calorem elicere: & Topica calida è partibus ambustis empyreuma communicatum iterum evocare, non raròprehendimus. Unde & Amuleti Arsenicalibus & Mercurialibus, si aliter in curatione Pestis quid præstant, similis quædam veneni sibi analogi è corpore attractio omninò concedenda videtur: quippè quod & Scorpion. ol. vel hujus bestiolæ corpus, aliaque venenata animalia proprio ictui affricta, virus communicatum iterum evocare videamus: Imò & idem Scorpionis & aranearum ol. in peste magni admodum usus & efficaciam prædicetur: quamvis fortè in his & similibus topicis, æquè ac de amuleti Arsenicalibus & Mercurialibus, universalis quædam vis omni pesti accommodata (licet Experientia sæpiùs responderit) vix statuenda videatur, nisi quis universalem omninò analogiam & sympathiam venenis, cujus ratione sese invicem appetant, tribuere velit: aut id, quod topica venenata præstant, manifestis qualitatibus, quibus & ipsa venena prædita sunt, acceptum referre malit.

Quod verò Arsenicale & Mercuriale amuleti venenum virus pestiferum ad se alliciat, & non contra: causa subesse videtur: quod

quod illud fixum magis, crassioriꝫ; subjecto inhæreat, cui insuper altius quoque, atq; exactius permistum sit, & adhuc corpori solidiori, ut avellanæ cortici vel simili, includatur, aut in massam, spissiore arte redigatur, quò minus confertim totumq; è suo subjecto elici atq; evocari queat: Pestilens verò volatile magis, aereum & spirituosum, perq; liberum aerem diffusum, amuleti actioni promptius cedat, ab eo figatur, coercaturvè.

Ejusdem argumenti est, quod maligna amuleti qualitas corpus haut facilè lædat, idemque eandem non persentiat: Nam ut sal ille esculentus suas in corporibus animalium mutationes subit, & volatilis atq; animalis redditur; ita & hoc amuleti venenum, si lædere debet, suas fermentationes, digestiones & mutationes in corpore subire necesse est: quod quia semper non accidit; (nisi fortè, ubi corpus & amuletum motu nimio incalescunt, vel hujus massa sudore humectata resolvitur, ut inde vim suam affatim & confertim in corpus transmittat, idq; fortius, mediante calore excitato, in hoc agat, unde volatile, animale, corporiq; proportionatum reddatur, & ejusdem caloris ratione promptè ad cor rapiatur, sensibileq; & naturæ molestum fiat) Igitur potius venenum in corpus admissum iterum evocat; idemque felicius præstare videtur, quod naturam simul expellentem, facilem atq; adminiculantem habeat. Et tantum etiam de hac quæstione sufficiat.

COROLLARIA.

- I. *An esse Epidemium sit de Essentiâ Pestis?*
- III. *Quæ nam corpora Peste infecta magis sint contagiosa: Viventia, an verò mortua seu cadavera?*
- IV. *An seminarium pestilens in corpore vivente aliquandiu delitescere possit?*
- II. *An Imaginatio Pestem inducere possit?*

FINIS.